

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1923 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte en i ämnet väckt motion.

(1:sta avd.)

1:o)

Under punkt 24 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolor för läsåret 1922 - 1923 anvisa för budgetåret 1923 - 1924 ett extra förslagsanslag å 70,000 kronor, att utgå med högst 20 procent av skolan eljest enligt gällande bestämmelser tillkommande understöd av statsmedel, anslag till ålderstillägg samt särskilt dyrtidstillägg till lärarpersonalen icke inräknat, samt oberoende av huruvida inom orten tillskjutes däremot helt eller delvis svarande belopp.

Ökat understöd åt lantmannaskolor.

Från ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor utgå understöd jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 5 december 1919 (nr 857) angående statsunderstöd till lantmannaskolor m. m. Enligt reglemente samma dag (nr 856) räknas läsår från och med 1 november till och med den 31 oktober nästföljande år. Anslaget för exempelvis 1922 är avsett för det läsår, som börjar den 1 november 1921, och det anslag, som uppförts i budgeten för tiden 1 januari - 30 juni 1923, för hela det läsår, som börjar den 1 november 1922.

Riksdagen har emellertid å extra stat för vart och ett av åren 1919 - 1922 anvisat anslag för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolor till mötande av skolornas under dyrtiden betydligt ökade utgifter för hyra av lokaler, underhåll av byggnader, räntor, bränsle, trycksaker m. m. För 1922 utgjorde det extra anslaget, avsett för det läsår, som började den 1 november 1921, 106,500 kronor. Jämlikt kungörelse den 29 juni 1921 (nr 352) skulle detta understöd utgå med högst 30 procent av varje skola enligt förstnämnda kungörelse tillkommande statsunderstöd, i vad detsamma räknades efter kurser och oberoende av huruvida inom orten tillskötes däremot helt eller delvis svarande belopp. Vid ansökning hos Kungl. Maj:t om sådant ökat understöd skall, för

Jordbruksutskottets utlåtande Nr 31.

styrkande av att extra bidrag är erforderligt, fogas redogörelse rörande skolans inkomster och utgifter under läsåret.

Det må anmärkas, att det för ökat understöd under läsåret 1920—21 avsedda, å 1921 års riksstat uppförda extra anslaget, beräknat efter 20 procents ökning, visade sig otillräckligt, varför å sistnämnda års tilläggsstat anvisades ytterligare anslag för att möjliggöra ett ökat understöd för läsåret 1920—21 av sammanlagt 40 procent.

I skrivelse den 31 augusti 1921 anförde lantbruksstyrelsen, att styrelsen visserligen hölle före, att ökat understöd åt lantmannaskolorna komme att visa sig oundgängligen nödvändigt även för läsåret 1922—1923. Styrelsen hade dock funnit det härför erforderliga anslagsbeloppet för det dåvarande icke kunna med någon säkerhet beräknas. Därest emellertid, såsom styrelsen ansåge böra ske, hela det för läsåret 1922—1923 åt lantmannaskolorna beräknade ordinarie anslaget anvisades att utgå redan under första halvåret 1923, syntes det lantbruksstyrelsen att med beviljande av ökat understöd till dessa skolor för nämnda läsår lämpligen kunde anstå till 1923 års riksdag. Ifrågakvarande understöds behövlighet torde då med avgjort större säkerhet kunna bedömas och utanordnandet av erforderliga understöd ske först sedan kurserna vid skolorna avslutats och det verkliga behovet blivit känt.

I enlighet härmed begärdes av 1922 års riksdag ej något anslag till ökat understöd åt lantmannaskolor.

Departementschefen har erinrat att föregående års riksdag beviljat anslag att uppföras i budgeten för första halvåret 1923 för beredande av ökat understöd med 20 procent åt folkhögskolor för arbetsåret 1922—1923, och har det vid sådant förhållande synts honom vara ofrånkomligt att bereda medel för dylikt tilläggsanslag jämväl till lantmannaskolorna för samma läsår.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot det begärda anslagsbeloppet, vilket avser läsåret 1922—1923, eller mot de för dess utgående föreslagna grunderna.

Utskottet har emellertid fäst sin uppmärksamhet vid det förhållandet, att olika principer tillämpas vid fördelningen av ytterligare understöd åt å ena sidan lantmanna- och lantbruksskolor samt å andra sidan folkhögskolor. Sålunda utgå understöd till lantmannaskolorna först efter det kurserna avslutats och efter en på företedd redogörelse över skolans inkomster och utgifter grundad noggrann prövning av behovet av ökat understöd, under det att motsvarande understöd be-

träffande folkhögskolorna avgöras under tiden för pågående kurser. I anledning härav anser sig utskottet böra understryka riksdagens 1920 och 1921 gjorda uttalanden, att enligt riksdagens mening likformighet bör vara rådande beträffande ifrågavarande slag av skolor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolor för läsåret 1922—1923 anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag å 70,000 kronor, att utgå med högst 20 procent av skolan eljest enligt gällande bestämmelser tillkommande understöd av statsmedel, anslag till ålderstillägg samt särskilt dyrtidstillägg till lärarpersonalen icke inräknat, samt oberoende av huruvida inom orten tillskjutes däremot helt eller delvis svarande belopp.

2:o)

Under punkt 26 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolor för läsåret 1922—1923 anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 35,000 kronor, att utgå med högst 20 procent av skolan eljest enligt gällande bestämmelser tillkommande understöd av statsmedel, anslag till ålderstillägg samt särskilt dyrtidstillägg till lärarpersonalen icke inräknat, samt oberoende av huruvida inom orten tillskjutes däremot helt eller delvis svarande belopp.

Ökat understöd åt lantmannaskolor.

Av enahanda skäl som beträffande lantmannaskolorna torde ökat understöd efter föreslagna grunder böra utgå till lantmannaskolorna för läsåret 1922—1923. Mot anslagsbeloppet har utskottet intet att erinra. Under hänvisning tillika till vad utskottet under punkt 1 här ovan anfört beträffande ökat understöd åt lantmannaskolor hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolor för läsåret 1922—1923 anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 35,000 kronor, att utgå med högst 20 procent av skolan eljest enligt gällande bestämmelser tillkommande understöd av statsmedel, anslag till ålderstillägg samt sär-

skilt dyrtidstillägg till lärarpersonalen icke inräknat, samt oberoende av huruvida inom orten tillskjutes däremot helt eller delvis svarande belopp.

3:o)

*Ålderstillägg
åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lantthushållsskolor och lantbruksskolor.*

Under punkt 28 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels, med ändring av de 1919 och 1922 antagna bestämmelser för åtnjutande av rätt till löneförhöjning genom ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskola samt föreståndare och förste lärare vid lantbruksskola, medgiva, att vad nu för åtnjutande av sådan rätt gäller i fråga om den tid, vederbörande innehaft motsvarande befattning vid statsunderstödd lantmanna- eller lantbruksskola, jämväl skall gälla den tid, vederbörande innehaft motsvarande befattning vid statsunderstödd folkhögskola; dels ock i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lantthushållsskolor och lantbruksskolor med 40,000 kronor.

Ordinare förslagsanslaget till ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmanna-, lantthushålls- och lantbruksskolor är jämlikt beslut av 1922 års riksdag (se IX H. T. p. 28, jmf. prop. 1919 nr 265) upptaget till, för år beräknat, 40,000 kronor.

Regler för tilldelande av dylika ålderstillägg äro givna i § 4 av envar av de tre kungörelser, som i enlighet med av riksdagen antagna grunder utfärdats den 5 december 1919 angående statsunderstöd till lantmannaskolor m. m. (nr 857), den 12 december 1919 angående statsunderstöd till lantthushållsskolor m. m. (nr 854) och förstnämnda dag angående statsunderstöd till lantbruksskolor m. m. (nr 850). Samtliga dessa paragrafer hava, jämte 5 § i en var av kungörelserna, i enlighet med föregående års riksdags medgivande ändrats genom kungörelser den 15 juni 1922 (nr 293—295).

Utskottet.

Mot det begärda anslagets belopp har utskottet intet att erinra. I fråga om den föreslagna vidgade rätten för lärarpersonalen vid lantmanna- och lantbruksskolor till tjänsteårsberäkning för erhållande av ålderstillägg vill utskottet erinra, att innevarande riksdag på statsutskottets hemställan medgivit motsvarande rätt beträffande personalen vid folkhögskolorna.

Under hänvisning härtill hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels, med ändring av de 1919 och 1922 antagna bestämmelser för åtnjutande av rätt till löneförhöjning genom ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskola samt föreståndare och förste lärare vid lantbruksskola, medgiva, att vad nu för åtnjutande av sådan rätt gäller i fråga om den tid, vederbörande innehaft motsvarande befattning vid statsunderstödd lantmanna- eller lantbruksskola, jämväl skall gälla den tid, vederbörande innehaft motsvarande befattning vid statsunderstödd folkhögskola;

dels ock i riksstaten uppföra ordinare förslagsanslaget till ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid antmannaskolor, lantushållsskolor och lantbruksskolor med 40,000 kronor.

4:o)

Under punkt 39 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* i riksstaten uppföra det nu såsom förslagsanslag, högst, däri upptagna ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter såsom reservationsanslag med 120,000 kronor, *dels ock* till förstärkning av ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 20,000 kronor.

*Understödd åt
elever vid lägre
lantbruks-
undervis-
ningsan-
stalter.*

Jämlikt beslut vid 1922 års riksdag (se IX H. T. p. 38 jmf. IX H. T. 1917 p. 11) är ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter bestämt till 120,000 kronor för år räknat och med hela beloppet uppfört i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

För anslagets användning gäller kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 296). Från anslaget må utgå understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid lantmanna-, lantushålls- och lantbruksskolor, vid kvinnliga mejeriskolor, vid utbildningskurser för kvinnliga ladugårds-skötare i Norrland och Dalarna samt vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever. Understöden, som äro i kungörelsen angivna till högst vissa belopp, utdelas av lantbruksstyrelsen.

För beredande av höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter har riksdagen

därjämte såsom förslagsanslag å extra stat anvisat för vart och ett av åren 1919—1921 30,000 kronor, för 1922 90,000 kronor och för första halvåret 1923 30,000 kronor.

I kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 297) äro meddelade bestämmelser angående den förhöjning av understöden, som genom sistnämnda anslag äro medgivna.

Understöden från ordinarie och extra anslagen för första halvåret 1923, båda avseende läsåret 1922—1923, utgå tillhopa med högst följande belopp, nämligen

vid lantbruksskola i södra och mellersta Sverige samt vid helårskurs vid lantbruksskola i Norrland och Dalarna ävensom vid kvinnlig mejeriskola med 140 kronor till obemedlad och 80 kronor till mindre bemedlad elev för varje årskurs;

vid lantmannaskola, lantushållsskola, utbildningskurs för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna samt vid teoretisk vinterkurs vid lantbruksskola i sistnämnda landsdelar med 35 kronor till obemedlad och 20 kronor till mindre bemedlad elev för varje månad; ävensom

vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever med 1 krona 50 öre om dagen för en var därtill berättigad under den tid kursen pågår.

Motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 153, av herrar *Bengtsson* i Norup och *Eriksson* i Grängesberg, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av anslaget, å nionde huvudtiteln (punkt 39), till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, att anslaget i stället för reservationsanslag blir förslagsanslag;

eller alternativt:

att anslagssumman höjes till sådana belopp, att anslagen, även med en större elevanslutning, bli tillräckliga till fullt maximiunderstöd åt alla därtill berättigade sökande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för den gjorda framställningen, hänvisas till motionen.

Utskottet.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet uttalat att understöden borde tillsvidare utgå efter i huvudsak oförändrade grunder, dock med viss av prisnivåns nedgång betingad reduktion eller med högst följande belopp, nämligen

vid lantbruksskola i södra och mellersta Sverige samt vid helårs-

kurs vid lantbruksskola i Norrland och Dalarna ävensom vid kvinnlig mejeriskola med 120 kronor till obemedlad och 60 kronor till mindre bemedlad elev för varje årskurs;

vid lantmannaskola, lantbruksskola, utbildningskurs för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna samt vid teoretisk vinterkurs vid lantbruksskola i sistnämnda landsdelar med 30 kronor till obemedlad och 15 kronor till mindre bemedlad elev för varje månad; ävensom

vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever med 1 krona 50 öre om dagen för en var därtill berättigad under den tid kursen pågår.

För ändamålet föreslår Kungl. Maj:t nu utöver det ordinarie anslaget, som upptagits till oförändrat belopp, anvisande av ett till 20,000 kronor nedsatt extra anslag.

I motionen framhålles vikten av att understöd må kunna under alla omständigheter utgå till helt maximibelopp till samtliga därtill berättigade, och ifrågasättes i anslutning härtill, att förevarande anslag ändras från reservationsanslag till förslagsanslag eller alternativt att anslaget i nämnda syfte höjes till erforderligt belopp.

Utskottet vill erinra, att samma motionärer i en till statsutskottet hänvisad motion II: 113 gjort motsvarande hemställan rörande stipendier åt elever vid folkhögskolor samt att riksdagen på statsutskottets förslag, med avböjande av förslaget att ändra anslagets natur, höjt det till detta ändamål av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet från 40,000 kronor till 80,000 kronor.

Då enligt jordbruksutskottets mening lika starka skäl torde kunna anföras för en höjning av det extra anslaget till elevstipendier vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna som vid folkhögskolorna, anser utskottet att det av Kungl. Maj:t i förevarande framställning äskade anslagsbeloppet bör undergå en höjning, motsvarande den av riksdagen beträffande anslaget till elevstipendier vid folkhögskolor beslutade. Anslaget till elevstipendier vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna synes sålunda böra höjas från 20,000 kronor till 40,000 kronor.

I fråga om stipendiernas storlek har utskottet intet att erinra mot vad departementschefen i sådant avseende anför.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och den i ämnet väckta motionen II: 153,

dels i riksstaten uppföra det nu såsom förslags-

anslag, högst, däri upptagna ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter såsom reservationsanslag med 120,000 kronor, *dels ock* till förstärkning av ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 40,000 kronor.

Stockholm den 17 april 1923.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, P., Persson, Nils, Eriksson* i Ljusdal, greve *Wachtmeister, Lundell, Andersson, E. B., Gabrielsson* och *Åström* samt från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Olsson* i Broberg, frih. *Hermelin, Aarnseth, Lundström, Vahlstedt, Björk* och *Pettersson* i Stäringe.
